

зміцненню довіри суспільства до правоохоронних органів і правової системи в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основи кримінального процесу: навчальний посібник / І.В. Жук. Харків: Право, 2021.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 23.08.2024).
3. Досудове провадження в Україні: теоретичні та практичні аспекти / А. П. Кулагін. Київ: Алерта, 2018.
4. Криміналістика: основи та методи / О.В. Лазоренко. Одеса: Фенікс, 2020.

Іван Паталаха,

*аспірант Дніпровського державного
університету внутрішніх справ, (м. Дніпро)*

Науковий керівник – професор Боняк В.О.

УКЛАДЕННЯ ВЕЛИКОЇ ХАРТІЇ ВОЛЬНОСТЕЙ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕТАП У СТАНОВЛЕННІ ІДЕЇ СПРАВЕДЛИВОГО СУДУ

При підготовці тез цієї доповіді автор визначив за мету аргументувати тезу про Велику Хартію Вольностей як конституційний акт договірної правотворчості, що являє собою важливий етап у становленні ідеї справедливого суду. Досягнення визначеної мети зумовило необхідність використання діалектичного методологічного підходу, а також історичного, герменевтичного та логічного методів пізнання.

Першим конституційним актом, який обмежив права англійського короля, вважається Велика Хартія Вольностей (Magna Carta), ухвалена у 1215 році в Англії.

Цим конституційним документом було обмежено права монарха, а також гарантовано права феодалній знаті. Принагідно відзначити, що частина норм Magna Carta присвячена питанням призначення суддів на посади, а також здійснення ними судочинства. Зокрема, статтею 45 Великої Хартії Вольностей гарантовано, що судді мають призначатися лише з числа тих, хто знає закон королівства і має бажання сумлінно виконувати його [1].

Стаття 24 Magna Carta фактично забороняла розбирати справи, підсудні короні, шерифам, констеблям, коронерам та іншим королівським урядникам. Аналізована норма права закріпила за королівськими судами виключне право здійснювати судочинство у справах, підсудних короні [1].

Зміст статті 18 Великої Хартії Вольностей мав сприяти забезпеченню реалізації принципу неупередженості суддів. Підтвердження цьому слугує такий її припис: «Розслідування про нове захоплення, про смерть попередника і про останнє представлення на парафію повинні проводитися тільки у своїх графствах і в такий спосіб: ми або, якщо ми перебуватимемо за межами королівства, наш верховний юстиціарій, будемо досилати двох суддів у кожне графство чотири рази на рік, котрі вкупі з чотирма лицарями кожного графства, обраними графством, повинні будуть розбирати в графстві у певний день і в певному місці графства вищеназвані асизи» [1].

Стаття 19 аналізованого нами юридичного документу мала слугувати важливою гарантією не стільки розумних, скільки необхідних у сучасному розумінні строків здійснення судочинства. Про це свідчить такий її припис: «Якщо в день, визначений для зібрання графства, вищеназвані асизи не можуть бути розглянуті, то повинно залишитися стільки лицарів і вільних державців із тих, котрі були присутні цього дня на зборах графства, аби з їхньою допомогою могли бути складені належним чином судові вирoki,

відповідно до того, більш важлива чи менш важлива буде кожна зі справ (котрі підлягають їх вирішенню)».

На особливу увагу в контексті дослідження розвитку ідеї справедливого суду заслуговує стаття 38 Великої Хартії Вольностей, що мала на меті позбутися ордалій – несправедливого середньовічного способу встановлення винуватості людини за так званим судом божим, що передбачав випробуванням вогнем, водою, розжареним залізом і т. ін. [2].

Свідченням цьому слугує відповідна норма Magna Carta, а саме: «жоден урядник не повинен притягати кого-небудь до відповіді (на суді, із застосуванням ордалій) лише на підставі своєї власної усної заяви, не залучаючи для цього свідків, які заслуговують довіри» [3].

Отже, Велика Хартія Вольностей як конституційний акт договірної правотворчості являє собою важливий етап у розвитку ідеї справедливого суду. Цей висновок підтверджується конкретними приписами Magna Carta, що: 1) встановили, як обов'язкові, вимоги до кандидатів на посаду судді знання закону королівства і бажання сумлінно виконувати його (ст. 45); 2) закріпили за королівським судами виключне право здійснювати судочинство у справах, підсудних короні (ст. 24); 3) сприяли забезпеченню реалізації принципу недоторканності суддів (ст. 18); 4) слугували юридичною гарантією дотримання строків судочинства, необхідних для процесуального оформлення судових рішень (ст. 19); 5) слугували важливою юридичною гарантією недопущення свавільного звинувачення людей у вчиненні правопорушень, забороняючи ордалії як елемент інквізиційного процесу, що набув поширення в епоху Середньовіччя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Велика Хартія Вольностей (Magna Carta). URL: <https://maysterni.com/publication.php?id=107962> (дата звернення: 28.09.2024).

